HEUNI
The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations

EAPL
EUROPEAN ASSOCIATION OF PSYCHOLOGY AND LAW

Baseret på hvidbogen om retsmedicinsk afhøring af børn: Research-Based Recommendations by the European Association of Psychology and Law, published in Psychology, Crime & Law, 2024. https://doi.org/10.1080/1068316X.2024.2324098

Retsmedicinsk afhøring af børn: Anbefalinger fra European Association of Psychology and Law (EAPL)

European Association of Psychology and Law (EAPL) er en videnskabelig sammenslutning af forskere og fagfolk inden for juridisk og retsmedicinsk psykologi fra forskellige lande. Vi bestræber os på at udføre forskning af relevans for udviklingen af retssystemet i Europa og resten af verden. https://eapl.eu/

HEUNI, European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI) er det europæiske regionale institut i FN's programnetværk for strafferet og kriminalitetsforebyggelse. Vi er et uafhængigt forsknings- og politikudviklingsinstitut, der stræber efter at gøre videnskabelig forskning inden for kriminalpolitikken mere kendt og mere tilgængelig for fagfolk og politiske beslutningstagere. https://heuni.fi/

INDLEDNING

Når børn er ofre for forbrydelser, vold eller overgreb, er deres beretninger om begivenhederne ofte det primære bevismateriale i strafferetlige efterforskninger. Men internationalt – både i og uden for Europa – er der stor forskel på, hvordan børn afhøres i efterforskninger og juridiske sammenhænge. Det er bekymrende, at nogle af de afhøringsmetoder, der anvendes, ikke er evidensbaserede og endda kan være skadelige både for børnene og for retssagens udfald. For inden for den relevante videnskabelige forskning, er der etablerede guldstandarder – best practices – for, hvordan børneafhøringer skal gennemføres. Formålet med denne artikel er at formidle den aktuelle viden om retsmedicinske afhøringer af børn til relevante fagfolk og give en lettilgængeligt oversigt over forskningen og informere om vigtige netværk for praktikere, såsom Promise Barnahus network.

I hvidbogen om retsmedicinsk afhøring af børn præsenterer vi centrale resultater om afhøringer af børn i efterforskninger og juridiske sammenhænge, og fremhæver evidensbaseret praksis for afhøring af børn på en måde der er valid, pålidelig og børnevenlig. Vores mål er at give retningslinjer for best practices for børneafhøringer, som bør følges i alle europæiske lande. Et beslægtet mål er at hjælpe fagfolk med at reducere unødvendig og uønsket variation i afhøringspraksis og advare mod mulige skadelige metoder. Anbefalingerne er udarbejdet af en bred gruppe forskere med tilknytning til EAPL, hvoraf nogle for nylig har opnået en ph.d. inden for området børneofre og -vidner, nogle er praktiserende fagfolk inden for området, og mange er etablerede forskere inden for efterforskningsafhøringer. Anbefalingerne afspejler kernen i Barnahus standard nr. 6 og giver yderligere oplysninger om, hvordan man sikrer, at disse følger de såkaldte Mendez-principper for effektiv afhøring, efterforskning og informationsindsamling.

Mens protokoller, der er udviklet til efterforskningen af børnemishandling muligvis kræver tilpasning, for at de kan anvendes i andre kontekster, er kerneprincipperne for børneafhøringer anvendelige i alle tilfælde, hvor børn afhøres i juridiske eller undersøgelsesmæssige processer. Herunder også sager, hvor børn afhøres i sammenhang med børnebeskyttelse eller andre kriminelle forhold som for eksempel menneskehandel (hvor børn kan opfattes som både ofre eller gerningsperson).

Vigtige anbefalinger

1. Forståelse af børneofre og -vidner

I Europa og globalt gennemfører forskellige fagfolk afhøringer med børn, der har været ofre for forbrydelser, vold og omsorgssvigt, eller med børn som er gerningspersoner. Ingen enkelt profession kan sikre ekspertise inden for alle områder, der er nødvendige for at gennemføre børneafhøringer på en kvalificeret og professionel måde. Interviewere har brug for en dyb forståelse af børns hukommelse, sproglige evner og eventuelle yderligere behov, de sociale mekanismer, der påvirker børn, når de taler med voksne, børns modtagelighed over for forslag fra voksne, samt faktorer, der påvirker afsløringer. Derudover skal interviewere forstå vigtigheden af at skabe en relation (rapport) og støtte til barnet under hele afhøringen, samt at have evnen til at skabe og opretholde denne relation og støtte i praksis under afhøringen. De skal også have en forståelse for de praktiske forhold i forbindelse med strafferetlige og civile undersøgelser og den relevante juridiske kontekst, som afhøringen finder sted i.

2. Evidensbaserede afhøring af børn

Når børn afhøres om påstået misbrug, bør de afhøres følsomt og på en videnskabeligt baseret måde i henhold til evidensbaserede afhøringsprotokoller, såsom NICHD-interviewprotokollen eller andre protokoller baseret på videnskabelig forskning, hvor der lægges vægt på at få så mange nøjagtige oplysninger som muligt. Ved at bruge åbne spørgsmål fremmes undersøgelsen af hændelserne på en ikke-ledende måde, hvilket øger mulighederne for, at børneofre kan give detaljerede udsagn uden påvirkning.

3. Afhøringens faser og vigtigheden af tilstrækkelig forberedelse af børn som vidne

Interviewere anbefales at udføre afhøringen i visse faser; at tage sig tid til at etablere en god relation, introducere afhøringssituationen for barnet, gennemgå grundreglerne, gennemføre en øvelse-afhøring, og udforske det emne der undersøges, i et velplanlagt, børnestyret tempo. Afhøringen skal afsluttes med en afrunding, hvor man sikrer sig, at barnet har det godt, og i det omfang det er muligt, forklarer hvad der fortsat kommer til at ske. Hele afhøringen skal gennemføres på en børnecentreret måde, herunder med en indsats for at opbygge og opretholde en tilstrækkelig god relation med barnet og støtte barnet på en ikke-ledende måde.

Afhøringer med børn fungerer bedst, når de er strukturerede, og bør derfor bestå af flere faser, der hjælper børn med at komme frem med det som er angiveligt sket.

Specifikt bør en retsmedicinsk afhøring i **første fase** starte med at forklare barnet de grundlæggende regler for afhøringen. Disse grundregler informerer barnet om, hvad de kan forvente af afhøringen, samt hvad der forventes af dem. For eksempel skal barnet få at vide, at det er okay at sige, hvis det ikke forstår et spørgsmål, eller hvis det ikke ved svaret.

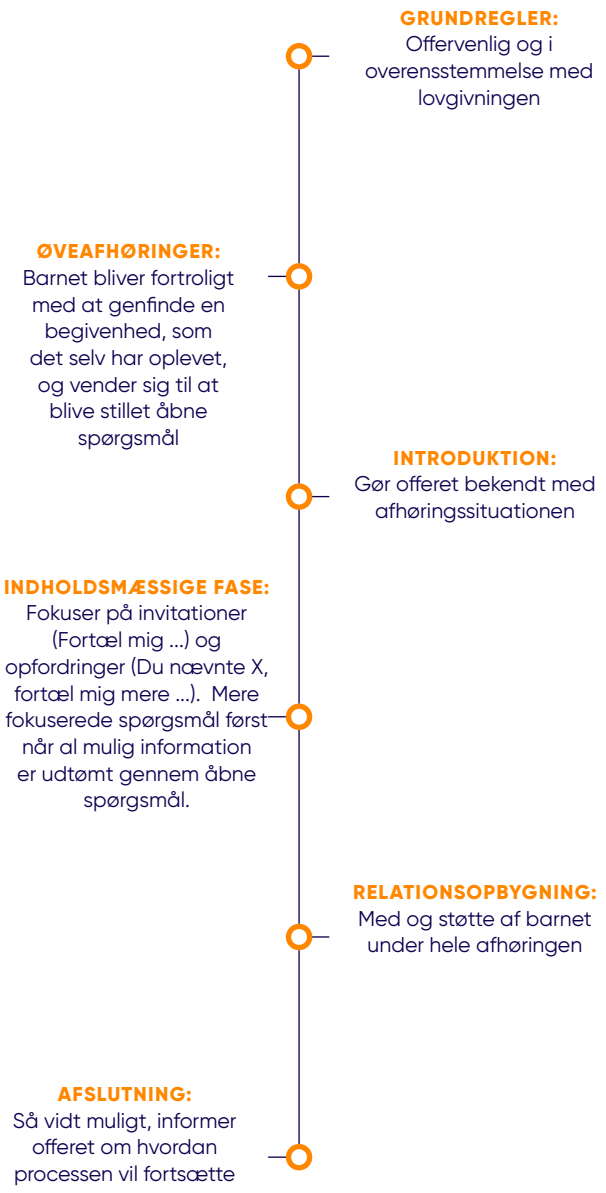
En **anden fase** er, at der skal opbygges en relation til barnet. En måde at gøre det på er ved at spørge barnet om ting, det kan lide at gøre (f.eks. "Fortæl mig om de ting, du kan lide at gøre"), eller bede det om at beskrive en neutral eller rar begivenhed, det har oplevet for nyligt. Målet er at få barnet til at føle, at det bliver lyttet til, ved at stille åbne spørgsmål og engagere sig i aktiv lytning, som støtter barnets beretning.

I en **tredje fase** bør barnet få en øveafhøring om en begivenhed, som det selv har oplevet, men som ikke er den hændelse, der er genstand for undersøgelsen (f.eks. det påståede overgreb). For eksempel kan intervieweren bede barnet om at fortælle, hvad der skete i går. Målet med denne øveafhøring er, at barnet bliver fortrolige med at genkalde sig en begivenhed, som det selv har oplevet, og bliver vant til at blive stillet åbne spørgsmål. Den ekstra fordel ved denne fase er, at intervieweren også kan øve sig i at stille åbne spørgsmål.

Efter den tredje fase kan barnet blive spurgt om, hvorfor det bliver afhørt (hvis det kender årsagen) på en ikke-ledende måde (f.eks. "Nu vil jeg gerne tale om, hvorfor du er her i dag"). Hvis barnet afslører noget, anbefales det at stille så mange åbne spørgsmål som muligt. Først når barnets hukommelse er udtømt, kan intervieweren stille fokuserede eller lukkede spørgsmål (f.eks. "Hvor skete det?" eller "Skete det derhjemme eller et andet sted?"). Efter man har brugt sådanne spørgsmål, anbefales det at stille åbne spørgsmål igen ("Du sagde, at det skete derhjemme. Fortæl mig mere om det"). I denne fase er det desuden vigtigt at spørge, om de påståede hændelser er sket én eller flere gange, samt stille spørgsmål om barnets første afsløring af hændelsen.

I den sidste fase afslutter intervieweren afhøringen ved at spørge barnet, om der er andre ting, som intervieweren har brug for at vide, og at barnet altid kan kontakte intervieweren, hvis det er nødvendigt. I denne fase bør intervieweren også bestræbe sig på at hjælpe barnet med at afslutte afhøringen i en positiv sindstilstand.

Faserne i en efterforskningsafhøring

Mens protokoller, der er udviklet til efterforskningen af børnemishandling muligvis kræver tilpasning, for at de kan anvendes i andre kontekster, er kerneprincipperne for børneafhøringer anvendelige i alle tilfælde, hvor børn afhøres i juridiske eller undersøgelsesmæssige processer.

Herunder også sager, hvor børn afhøres i sammenhang med børnebeskyttelse eller andre kriminelle forhold som for eksempel menneskehandel.

4.Interviewerens tankegang og hypoteseprøvning

Interviewere rådes til at anvende hypoteseprøvning, når de planlægger, gennemfører og vurderer afhøringen for at reducere risikoen for bias. Dette betyder, at interviewere bør overveje de mulige alternative forklaringer på den påstand, der undersøges, og gøre forsøg på at udforske hver af dem, når de interviewer børn. For eksempel kan mistanker om overgreb også opstå hos børn, som ikke har været udsat for overgreb, f.eks. på grund af misforståelser af barnets beretning. På den anden side kan børn benægte oplevelser af overgreb, når de faktisk har fundet sted, f.eks. for at beskytte gerningspersonen eller på grund af skyldfølelse eller skam. Brugen af åbne spørgsmål kan reducere en fiksering på kun én hypotese (f.eks. at intet er sket).

Eksempler på alternative hypoteser i en påstand om fysisk mishandling i forbindelse med en strid om forældremyndighed

- barnet er blevet fysisk mishandlet og fortæller sandheden om det,
- barnet er blevet mishandlet, men ikke på en måde der er i overensstemmelse med den aktuelle påstand,
- barnet er ikke blevet fysisk mishandlet, og påstanden er opstået, fordi barnet har opdigtet en historie om mishandling,
- barnet er ikke blevet fysisk mishandlet, og beskyldningen er opstået på grund af en misforståelse af barnets tale, adfærd eller skader,
- barnet er ikke blevet fysisk mishandlet, og påstanden opstod som følge af, at en forælder vejledte barnet til at lyve om mishandling på grund af en forældremyndighedstvist,
- barnet er ikke blevet fysisk mishandlet, og påstanden opstod på grund af en ledende afhøring af en forældredel (eller en anden person), som var oprigtigt bekymret for, at der faktisk var sket et fysisk overgreb,
- en uventet forklaring.

For alle anbefalinger inklusive referencer, se venligst den fuldstændige artikel.

5. Optagelse af afhøringer

Det er afgørende, at afhøringen optages elektronisk, for at kunne se, hvordan barnets beretning har udviklet sig, for at have en klar oversigt over de spørgsmål, der er blevet stillet (og dem, der ikke er blevet stillet), for at gøre det muligt at vurdere afhøringens kvalitet, og til evalueringsformål. Vi anbefaler, at strafferetlige systemer bevæger sig mod visuelt at optage barnets beretning tidligt i processen, med henblik på at bruge det som bevismateriale i retten og dermed undgå behovet for yderligere afhøringer.

6. Antal personer til stede ved afhøringen

Det anbefales, at kun de personer, der er nødvendige for afhøringen, er til stede, så barnet kan føle sig trygt med et minimum af formaliteter, det letter beretningen.

7. Kulturelle aspekter og brug af tolke i afhøringen

Det anbefales, at interviewere tager højde for kulturelle aspekter, som f.eks. kulturelle holdninger til køn, seksualitet og skam, hvor forskellige (f.eks. længere) strategier til relationsopbygning kan være nødvendige. I afhøringer, hvor tolke er nødvendige, bør interviewerens forberede afhøringen sammen med tolken. Fælles forberedelse før afhøringen bør udføres for at sikre bevidsthed om nøgleoplysninger, såsom de mulige emner, der skal diskuteres, mulige problematiske sproglige og/eller kulturelle forskelle, den altafgørende betydning af nøjagtighed, og de omstændigheder hvor afbrydelser af afhøringen er berettigede. Tolke bør være officielt certificerede og, hvor det er muligt, have specialiseret uddannelse i juridiske og/eller børneafhøringer.

8. Dukker, kropsdiagrammer og tegninger i afhøringen

Brugen af dukker eller rekvisitter anbefales ikke, og dukkeleg eller tegninger bør ikke tolkes som bevis på overgreb. Hvis et barn imidlertid ikke er i stand til at navngive en kropsdel og/eller bruger et usædvanligt ord for en kropsdel (som f.eks. "Han rørte mig på min bamse"), kan et specielt udarbejdet kropsdiagram nogle gange bruges til at hjælpe barnet med at angive kropsdelen.

9. Online børneafhøringer

Onlineafhøringer viser lovende resultater med hensyn til børnevidner, men yderligere forskning er nødvendig, før der kan gives endegyldige anbefalinger. Den nuværende anbefaling er at gennemføre afhøringer personligt, medmindre ekspertisen ikke er tilgængelig personligt (f.eks. på grund af afsides beliggenhed eller nødsituationer, der kræver øjeblikkelig handling).

10. Træning af interviewere

Interviewere bør modtage specialiseret træning, herunder løbende vurdering og feedback om deres afhøringsstil med henblik på kvalitetssikring. Træning fordelt over tid har vist sig at være mere gavnlig end enkeltstående træningssessioner. Træning der kun foregår i klasseværelset, er ikke så effektiv som træning, der også indeholder praktiske muligheder og omfattende feedback, som skal være øjeblikkelig, kontinuerlig og detaljeret med fokus på interviewerens kommunikationsmønstre og spørgsmålsformulering. Ledende og upassende tvangsspørgsmål, der tvinger til et valg, skal undgås. Kvalitetskontrol bør inkludere analyse af optagede/observerede afhøringer for at fastslå kvaliteten og kvantiteten af den information der er opnået, for at sikre nøjagtigheden og brugbarheden af barnets udsagn.

Velforberedte retsmedicinske børneafhøringer, understøttet af optagninger, fremmer nøjagtighed, pålidelighed og komfort.

Disse optagelser hjælper med kvalitetskontrol, træning og præsentation i retssalen, til gavn for alle deltagere i processen.